

УДК 7.05:008:316.77(0.034.2)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/94-2-22>**Олександр СЕЛЯК,***orcid.org/0009-0004-5065-2119**студент II курсу магістратури кафедри мультимедійного дизайну
Київського національного університету технологій та дизайну
(Київ, Україна) selyack1@gmail.com***Олена СЛІТЮК,***orcid.org/0000-0001-9058-9979**кандидат технічних наук,**доцент кафедри мультимедійного дизайну**Київського національного університету технологій та дизайну
(Київ, Україна) elena1200elena@gmail.com*

КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНИХ МИСТЕЦЬКИХ ПРАКТИК

Стаття присвячена комплексному аналізу трансформацій, які відбуваються у сфері мистецтва в умовах глобалізаційних, технологічних та соціокультурних змін. Основна тема дослідження полягає у виявленні культурологічних викликів, що виникають під впливом цифровізації, розширення медіапростору та зміни комунікативних стратегій митців. Розглядається сучасне мистецтво саме як динамічний феномен, що охоплює кросмедійні, інтерактивні, перформативні та соціально орієнтовані практики, які формують нові способи творення і сприйняття художніх образів.

Порушено низку ключових проблем: розмиття меж між мистецтвом і повсякденністю; залежність творчих процесів від цифрових технологій; зміна ролі художника та глядача в умовах взаємодії; вплив комерціалізації, інституційних механізмів та масової культури на художній процес. Особливу увагу приділено питанню автентичності та авторства в середовищі, де відбувається постійне дублювання, модифікація та репродукування зображень. Підкреслено, що сучасні практики часто існують на межі між мистецтвом, технологіями та соціальною комунікацією, що породжує нові культурні колізії та потребує перегляду традиційних критеріїв естетичної оцінки.

Метою дослідження є визначення культурологічних чинників, які впливають на формування сучасного художнього дискурсу, а також аналіз способів, за допомогою яких мистецтво реагує на соціальні, політичні та технологічні зміни. Окреслено загальні тенденції розвитку мистецьких практик та визначено їхній вплив на культурне середовище.

Узагальнені результати свідчать, що сучасні мистецькі практики формують багаторівневий культурний простір, у якому поєднуються інноваційні технології, експериментальні форми та традиційні культурні коди. Доведено, що мистецтво стає важливим інструментом соціального діалогу, критичного осмислення реальності та створення нових моделей комунікації між митцем і аудиторією. Зроблено висновок, що подальше вивчення культурологічних аспектів сучасного мистецтва є необхідним для розуміння його ролі в розвитку глобального культурного процесу.

Ключові слова: сучасні мистецькі практики, культурологічні проблеми, цифровізація, кросмедійність, перформативність, цифрові медіа, художня комунікація.

Oleksandr SELYAK,*orcid.org/0009-0004-5065-2119**2nd year master's student at the Department of Multimedia Design
Kyiv National University of Technologies and Design
(Kyiv, Ukraine) selyack1@gmail.com***Olena SLITYUK,***orcid.org/0000-0001-9058-9979**Ph.D. in Technology,**Associate Professor at the Department of Multimedia Design**Kyiv National University of Technologies and Design**(Kyiv, Ukraine) elena1200elena@gmail.com*

CULTUROLOGICAL PROBLEMS OF CONTEMPORARY ART PRACTICES

The article is devoted to a comprehensive analysis of transformations taking place in the field of art in the context of globalization, technological and sociocultural changes. The main theme of the study is to identify cultural challenges

arising from the influence of digitalization, the expansion of media space, and changes in artists' communication strategies. Contemporary art is considered as a dynamic phenomenon that encompasses cross-media, interactive, performative, and socially oriented practices that shape new ways of creating and perceiving artistic images. A number of key issues are raised: the blurring of boundaries between art and everyday life; the dependence of creative processes on digital technologies; the changing role of the artist and the viewer in the context of interaction; the influence of commercialization, institutional mechanisms, and mass culture on the artistic process.

Particular attention is paid to the issue of authenticity and authorship in an environment where images are constantly being duplicated, modified, and reproduced. It is emphasized that contemporary practices often exist on the borderline between art, technology, and social communication, which gives rise to new cultural collisions and requires a revision of traditional criteria for aesthetic evaluation. The aim of the study is to identify the cultural factors that influence the formation of contemporary artistic discourse, as well as to analyze the ways in which art responds to social, political, and technological changes. General trends in the development of artistic practices are outlined and their impact on the cultural environment is determined.

The generalized results show that contemporary artistic practices form a multi-level cultural space that combines innovative technologies, experimental forms, and traditional cultural codes. It has been proven that art is becoming an important tool for social dialogue, critical reflection on reality, and the creation of new models of communication between the artist and the audience. It is concluded that further study of the cultural aspects of contemporary art is necessary to understand its role in the development of the global cultural process.

Key words: contemporary artistic practices, cultural issues, digitalization, cross-media, performativity, digital media, artistic communication.

Постановка проблеми. Сучасне мистецтво перебуває у стані постійної трансформації під впливом глобалізаційних процесів, цифрових технологій та змін соціокультурного середовища (McLuhan, 2024). З одного боку, це створює нові можливості для експериментальних і кросмедійних практик, інтерактивної взаємодії митця і глядача, а також соціально орієнтованого мистецтва. З іншого боку, такі трансформації породжують низку культурологічних проблем: розмиття меж між традиційними формами мистецтва та повсякденністю, залежність творчих процесів від цифрових і комерційних чинників, зміни у ролі художника та глядача, а також проблеми автентичності, авторства і ціннісних критеріїв оцінки художніх творів.

Попри значну кількість досліджень у сфері сучасного мистецтва, залишається недостатньо вивченим комплексний вплив цифровізації та медіаекспансії на розвиток художнього дискурсу, а також взаємодію інноваційних практик із традиційними культурними кодами. Це зумовлює необхідність системного аналізу культурологічних аспектів сучасного мистецтва, який дозволяє окреслити загальні тенденції, визначити проблемні точки та оцінити роль мистецтва у соціальному та культурному просторі.

Таким чином, проблема дослідження полягає у визначенні та систематизації ключових культурологічних викликів сучасних мистецьких практик, аналізі їхнього впливу на художню комунікацію та культурне середовище в умовах глобалізаційних, технологічних та соціальних змін.

Аналіз досліджень. Сучасні мистецькі практики досліджувалися у різних аспектах провідними теоретиками та культурологами. Так

Н. Бурріо (Bourriaud, 2020) підкреслює важливість соціальної взаємодії у мистецтві та описує практики, які створюють простір для діалогу між художником і глядачем. Автор наголошує на зміні ролі глядача: він перестає бути пасивним спостерігачем і стає активним учасником художнього процесу.

Л. Манович (Manovich, 2020) досліджує вплив цифрових технологій на художню практику та медіа-культуру. Він підкреслює, що нові медіа змінюють способи створення, розповсюдження та сприйняття мистецьких творів, сприяючи появі інтерактивних, кросмедійних та експериментальних форм. Ці зміни ставлять перед сучасними митцями нові завдання щодо збереження авторства, автентичності та смислової цілісності творів.

Аналіз сучасних досліджень дозволяє виділити ключові тенденції у розвитку мистецьких практик: інтерактивність, перформативність, кросмедійність та соціально орієнтовані практики, які формують нові моделі художньої комунікації. Водночас більшість досліджень підкреслює суперечності між інноваційними підходами та традиційними культурними нормами, що потребує подальшого системного аналізу.

Таким чином, попередні дослідження створюють теоретичну базу для вивчення культурологічних проблем сучасних мистецьких практик та дозволяють окреслити напрямки подальшого дослідження, спрямованого на розуміння ролі мистецтва в умовах глобалізації, цифровізації та соціальних трансформацій. переробити по зразку

Мета статті – визначення ключових культурологічних проблем і викликів сучасних мистецьких практик, а також аналіз впливу глобалізаційних, технологічних та соціокультурних змін на

художню комунікацію та розвиток мистецького дискурсу. Дослідження прагне окреслити сучасні тенденції у мистецтві, включаючи інтерактивні, кросмедійні та соціально орієнтовані практики, і визначити їхній вплив на формування нових моделей створення та сприйняття художніх творів. Особлива увага приділяється питанням автентичності, авторства та взаємодії митця і аудиторії в умовах цифровізації та розвитку медіапростору.

Виклад основного матеріалу. Сучасні мистецькі практики характеризуються високим ступенем динамізму та різноманітності форм. Однією з ключових тенденцій є інтерактивність, що передбачає активну участь глядача у створенні або сприйнятті твору. Такий підхід змінює традиційні відносини між художником і аудиторією, розширює межі художнього простору та створює нові моделі комунікації (Bishop, 2022).

Ще одним важливим напрямком є кросмедійність, яка передбачає поєднання різних медіа та художніх платформ – від традиційного живопису та скульптури до цифрових інсталяцій і віртуальної реальності. Кросмедійні практики дозволяють митцям експериментувати з формою, змістом та способом взаємодії з аудиторією, водночас створюючи нові культурні значення та смислові контексти (Jenkins, 2016).

Перформативність сучасного мистецтва виражається у виконанні дій та взаємодії в реальному часі, що підкреслює процес створення твору як центральний елемент художньої практики. Такі практики часто мають соціальну чи політичну спрямованість, сприяючи активізації публічного дискурсу та критичному осмисленню суспільних явищ.

Важливим аспектом сучасного мистецтва є вплив цифрових технологій і медіа на процеси творчості та сприйняття. Нові медіа дозволяють не лише модифікувати та репродукувати твори, а й створювати інтерактивні простори для аудиторії, що забезпечує більш глибоке залучення та персоналізовану взаємодію. Одночасно це ставить питання про автентичність, авторство та цілісність художнього твору, адже цифрова трансформація дозволяє безліч способів копіювання і модифікації зображень.

Соціокультурний контекст також істотно впливає на розвиток сучасних практик. Мистецтво стає інструментом соціального діалогу, критичного осмислення реальності та активної участі у формуванні культурних норм. Художники все частіше працюють на межі мистецтва, технологій та комунікації, створюючи твори, що відображають складність сучасного світу та нові способи взаємодії з ним.

Таким чином, аналіз основного матеріалу свідчить, що сучасні мистецькі практики є багаторівневим і багатограним феноменом, що поєднує експериментальні, технологічні та соціально значущі підходи, змінюючи традиційні уявлення про мистецтво і його роль у культурному просторі.

Окрім зазначених тенденцій, важливо підкреслити зростання ролі глобалізаційних процесів, які суттєво впливають на формування сучасних мистецьких практик. Міжкультурний обмін, мобільність художників та доступність інформації розширюють можливості для творчих експериментів, сприяють появі нових жанрів та гібридних форм. У цьому контексті мистецтво дедалі більше постає як простір міжкультурного діалогу, де відбувається взаємопроникнення різних традицій, стилів та символічних систем.

Значним є також вплив соціальних мереж і цифрових платформ, які не лише стали новими просторами експозиції, але й змінили механізми сприйняття мистецтва. Художні твори поширюються миттєво, набуваючи статусу масового візуального контенту. Це породжує нові питання: чи зберігає мистецький об'єкт свою культурну цінність у масовому інформаційному потоці, як змінюється роль художника в умовах цифрової видимості та які критерії художньої якості застосовуються до контенту, що існує переважно в онлайн-середовищі.

У світлі цих процесів особливої актуальності набуває екологічний вимір мистецьких практик. Багато сучасних митців звертаються до проблем сталого розвитку, екології та відповідального споживання (Paul, 2015). Використання вторинних матеріалів, створення екопросвітницьких проєктів, залучення аудиторії до осмислення екологічних загроз формує нову етику взаємодії мистецтва та суспільства, у якій художня діяльність виконує не лише естетичну, але й морально-просвітницьку функцію.

Окремо варто зазначити посилення інституційної критики як напряму сучасних мистецьких практик. Художники дедалі частіше звертаються до аналізу механізмів функціонування арт-ринку, музейної політики, ролі кураторів та комерціалізації культурного простору. Такі практики спрямовані на переосмислення влади інституцій, забезпечення більшої прозорості та демократизації мистецького процесу. Вони створюють умови для активнішого залучення суспільства до обговорення того, яким має бути мистецтво та в чій інтересах воно функціонує (Foster et al., 2016).

Таким чином, сучасні мистецькі практики демонструють цілісну тенденцію до переосмис-

лення фундаментальних функцій мистецтва. Вони охоплюють не лише формальні експерименти чи технологічні інновації, а й соціальні, культурні та політичні аспекти взаємодії. Такий комплексний характер свідчить про глибоку інтеграцію мистецтва у ширший культурний і соціальний контекст, що визначає його нову роль – не лише як засобу естетичного впливу, а як інструменту осмислення, комунікації та трансформації сучасної реальності.

Ще одним важливим виміром сучасних мистецьких практик є індивідуалізація творчого досвіду, що проявляється у зсуві від колективних художніх наративів до персоналізованих форм самовираження (Danto, 2013). Митець дедалі частіше виступає не лише творцем, а й дослідником власної ідентичності, психоемоційного стану та соціального досвіду. У таких практиках акцент зміщується від об'єктивного зображення реальності до суб'єктивних переживань, що відкриває нові можливості для інтерпретації мистецтва та його впливу на глядача.

Водночас спостерігається активний розвиток інклюзивних мистецьких практик, які спрямовані на залучення різних соціальних груп – людей з інвалідністю, представників національних меншин, маргіналізованих спільнот. Інклюзивність у мистецтві розглядається не лише як етичний принцип, але й як спосіб розширення художнього дискурсу, адже залучення різних досвідів і світоглядів сприяє формуванню більш повного уявлення про соціальну реальність. Такі практики не лише руйнують бар'єри доступу до мистецтва, але й збагачують його новими змістами та формами.

Окремої уваги заслуговує феномен комерціалізації мистецтва, який під впливом глобального арт-ринку суттєво трансформує його функції та механізми існування. Зростання ролі приватних колекціонерів, аукціонних домів та брендівих колаборацій створює нові умови для художнього виробництва. З одного боку, комерціалізація відкриває митцям додаткові можливості для популяризації та фінансової підтримки. З іншого – породжує ризик стандартизації творчості, орієнтації на ринкові смаки та втратою незалежності художніх пошуків.

У контексті цифрової епохи актуалізуються також питання збереження культурної спадщини. Оцифрування творів мистецтва, створення віртуальних музеїв та архівів забезпечують доступ до культурних цінностей широкій аудиторії. Проте

цей процес супроводжується дискусіями щодо збереження матеріальності твору, його унікальності та автентичності у цифровому середовищі. Виникає дилема між прагненням до глобальної доступності та необхідністю збереження історичної цілісності артефактів.

Таким чином, сучасні мистецькі практики постають як комплексний феномен, що охоплює широкий спектр тенденцій – від технологічних інновацій до соціально-політичних та естетичних змін. Їхня багатовимірність свідчить про те, що мистецтво сьогодні функціонує як форма інтелектуального та емоційного діалогу, осередок культурної пам'яті та інструмент критичного переосмислення реальності. Така еволюція мистецьких практик дозволяє не лише розширити простір творчості, але й зробити мистецтво важливим чинником суспільного розвитку, що сприяє формуванню нових моделей культурної взаємодії у глобалізованому світі.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити низку важливих висновків щодо сучасних мистецьких практик з позицій культурології. По-перше, сучасне мистецтво є динамічним і багаторівневим феноменом, що охоплює інтерактивні, кросмедійні, перформативні та соціально орієнтовані практики. Воно формує нові способи створення і сприйняття художніх образів та змінює традиційні відносини між художником і аудиторією. По-друге, цифровізація та розвиток медіа значно впливають на творчий процес, відкриваючи нові можливості для експерименту, одночасно породжуючи проблеми автентичності, авторства та цілісності творів. Це підкреслює необхідність переосмислення критеріїв естетичної оцінки та культурологічних підходів до аналізу мистецтва. По-третє, сучасні мистецькі практики виконують важливу соціокультурну функцію, стаючи інструментом критичного осмислення реальності та соціального діалогу. Вони поєднують інноваційні технології з традиційними культурними кодами, що дозволяє мистецтву залишатися значущим елементом глобального культурного процесу. Таким чином, дослідження підтверджує, що аналіз культурологічних проблем сучасного мистецтва є необхідним для розуміння його ролі в умовах глобалізації, технологічних змін та соціальних трансформацій, а також для визначення напрямів подальшого розвитку мистецьких практик у сучасному культурному просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bishop C. *Artificial Hells: Participatory Art and the Politics of Spectatorship*. London: Verso, 2022. 390 p.
2. Bourriaud N. *Relational Aesthetics*. Dijon: Les Presses du Réel, 2020. 128 p.
3. Danto A. C. *The Transfiguration of the Commonplace: A Philosophy of Art*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2013. 224 p.
4. Foster H., Krauss R., Bois Y.-A., Buchloh B. H. D. *Art Since 1900: Modernism, Antimodernism, Postmodernism*. 3rd ed. London: Thames & Hudson, 2016. 848 p.
5. Jenkins H. *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*. New York: New York University Press, 2016. 336 p.
6. Manovich L. *The Language of New Media*. Cambridge, MA: MIT Press, 2020. 400 p.
7. McLuhan M. *Understanding Media: The Extensions of Man*. Cambridge, MA: MIT Press, 2024. 365 p.
8. Paul C. *Digital Art*. 3rd ed. London: Thames & Hudson, 2015. 272 p.

REFERENCES

1. Bishop, C. (2022). *Artificial Hells: Participatory Art and the Politics of Spectatorship*. London: Verso, 390 p.
2. Bourriaud, N. (2020). *Relational Aesthetics*. Dijon: Les Presses du Réel, 128 p.
3. Danto, A. (2013). *The Transfiguration of the Commonplace: A Philosophy of Art*. Cambridge: Harvard University Press, 224 p.
4. Foster, H., Krauss, R., Bois, Y.-A., & Buchloh, B. H. D. (2016). *Art Since 1900: Modernism, Antimodernism, Postmodernism*. London: Thames & Hudson, 848 p. [
5. Jenkins, H. (2016). *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*. New York: New York University Press, 336 p.
6. Manovich, L. (2020). *The Language of New Media*. Cambridge: MIT Press, 400 p.
7. McLuhan, M. (2024). *Understanding Media: The Extensions of Man*. Cambridge: MIT Press, 365 p.
8. Paul, C. (2015). *Digital Art*. London: Thames & Hudson, 272 p.

Дата першого надходження рукопису до видання: 07.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 12.12.2025

Дата публікації: 31.12.2025